

Laat God eens lachen

Wie zich serieus met geld bezighoudt, ontkomt er niet aan om eens naar zijn toekomst te kijken. Dat is de belangrijkste bezigheid van persoonlijke financiële planning (pfp). Daarbij draait het vooral om de oude dag, de financiële gevolgen van overlijden en arbeidsongeschiktheid, risico's die je goed moet afdekken. Daarnaast leven er allerlei wensen, waarvan eerder stoppen met werken en een huisje in het buitenland eruit springen.

Mensen proberen hun financiën dus af te stemmen op hun eisen en verlangens en kijken daarvoor twintig, dertig jaar of nog langer vooruit. Ze voorspellen hun toekomst. Volgens de schrijvers van het onlangs verschenen prikkelende boek *Slag om de toekomst, bedrijfsstrategieën voor goede en slechte tijden* (Marius Rietdijk en Martien van Winden, ISBN 90 5018 614 9, € 14,50) is dat een heilloze weg. Daarom begint hun boek met de voltrefter 'Hoe maak je God aan het lachen? Vertel hem wat je volgend jaar van plan bent'. Ook ING-topman Ewald Kist, geïnterviewd voor het boek, vindt voorspellen onzin. Zijn bedrijf werkt met scenario's. Veroordelen zij daarmee pfp tot een zinloos tijdverdrijf? Ja en nee.

Rietdijk en Van Winden zijn gefascineerd door de vraag hoe overheden, bedrijven en personen zich voorbereiden op de toekomst. Hoe beter ze deze inschatten, hoe groter de kans op succes. De auteurs zien scenarioplanning daartoe als een beproefd middel. In hun boek vertellen (minder) bekende Nederlanders over hun toekomstperspectief.

Wat is scenarioplanning? Eigenlijk is het gestructureerd en onbevooroordeeld denken over je toekomst. Niet over één toekomst, maar over bijvoorbeeld vier scenario's. Je komt zo los van je (onbewuste) beperkingen, omdat je gedwongen bent vier alternatieven en hun mogelijke gevolgen te overdenken.

Betrek je die benadering op de actualiteit en de pfp, dan kun je stellen dat mensen die een huis kochten met de maximaal haalbare aflossingsvrije hypotheek en tegelijk een fors bedrag in aandelen stopten, uitgingen van één scenario: hogere huizenprijzen, stijgende koersen, een blijvend renteaftrek stimulerende overheid en nooit ziek, werkloos, scheiden of overlijden. Honderden van die optimisten moeten nu hun huis verkopen, omdat hun scenario niet uitkomt. Had iemand ze gewezen op een ander scenario, dan hadden ze vast een veiliger constructie gekozen. Hoewel?

De auteurs verdiepen zich ook in de scenariobereidheid van de beurs, de pensioenfondsen, de banken en de verzekeraars. Over de beurswereld melden ze dit: dagelijks zijn er hordes financiële



Adriaan Hiele

analisten in de weer met de toekomst. Zij sturen – tegen beter weten in – ramingen voor economische groei en bedrijfswinsten, soms tot twee cijfers achter de komma, de wereld in. Die worden – ook tegen beter weten in – verslonden door institutionele en particuliere beleggers, en dienen als basis voor beslissingen. Een veel gehanteerde methode is het werken met drie prognoses voor omzetgroei: hoog, laag en waarschijnlijk. Dat is geen scenarioplanning, maar het spelen met variabelen binnen éénzelfde toekomst. Als zelfs Shell zich niet waagt aan het voorspellen van de olieprijs, wie dan wel? Hetzelfde geldt voor de rentestanden, wisselkoersen en beurskoersen.

Beleggers moeten zich dus niet baseren op schijnbaar nauwkeurige schattingen, maar op een reeks van schattingen en scenario's, zelfs ondenkbare. Over vijftig jaar is Chinees een verplicht vak op de basisschool en bestaat de EU niet meer, bijvoorbeeld. Zo onbevooroordeeld moeten financiële planners ook opereren, want dat ondenkbare ontbreekt vaak in de pfp, vooral wanneer verkopers van producten er zich mee bezighouden. Wie had tien jaar geleden durven bedenken dat het pensioenstelsel zo uitgekleeft zou worden als nu?

Ook Jaap van Duijn, strateeg van de Robeco Groep, komt aan het woord. Hij denkt niet in scenario's, maar in golfbewegingen. Van Duijn herinnert aan de jaren zeventig van Den Uyl: „De grootste economische ramp die Nederland ooit is overkomen. Hij had foute denkbeelden, winst maken is vies, en tot mijn stomme verbazing zie je dat Wouter Bos Den Uyl als zijn grote voorbeeld neemt.”

Kortom: een boek vol verrassende inzichten, waar kortzichtige ondernemingen en particulieren slecht van zullen slapen.